



เอกสารวิชาการส่วนบุคคล  
(Individual Study)

เรื่อง เอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ

จัดทำโดย  
นายภัทรศักดิ์ วรรณแสง  
รหัส 280156

เอกสารวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม  
หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 1  
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ  
สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา  
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

## คำนำ

ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน อันจะถือว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยและเป็นสังคมที่บุคคลทุกคนได้รับความคุ้มครองซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญได้มีการบัญญัติสิทธิพิเศษสำหรับกลุ่มคนบางจำพวกเพราะเห็นว่าบุคคลเหล่านั้นมีที่มาจากประชาชนทั้งประเทศ และอยู่ในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนในการทำหน้าที่ตรากฎหมาย ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน แสดงความคิดเห็น ให้ความเห็นชอบ ฯลฯ ซึ่งสิทธิพิเศษดังกล่าวคือเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องตามรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น บทความนี้ผู้เขียนได้อธิบายถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิพิเศษของสมาชิกรัฐสภาและบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความหมาย บุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง รวมทั้งเงื่อนไขต่างๆ ที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบ ฯลฯ นอกจากนี้แล้วบทความนี้ยังเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างคำว่า “เอกสิทธิ์” และ “ความคุ้มกัน” เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการและเหตุผลของการได้รับสิทธิพิเศษตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน

## เอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ

เมื่อนึกถึงคดีพิเศษตามรัฐธรรมนูญเราก็จะนึกถึงคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คดีเลือกตั้ง และอีกคดีหนึ่งคือคดีเกี่ยวกับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาและผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งคดีต่างๆ เหล่านี้รวมเรียกว่าเป็น *คดีพิเศษตามรัฐธรรมนูญ*

คดีที่เกี่ยวกับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 130 - 135 ดังนั้นเราต้องทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “เอกสิทธิ์” และ “ความคุ้มกัน” ว่ามีความหมายว่าอย่างไร

### เอกสิทธิ์ (privilege)

เอกสิทธิ์ (privilege) หมายถึง สิทธิพิเศษที่ได้เด็ดขาดของสมาชิกรัฐสภาที่จะแสดงความคิดเห็นหรือกระทำการอย่างอื่น โดยที่บุคคลอื่นจะสอดเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยนำไปฟ้องร้องว่ากล่าวในทางใดๆ ไม่ได้ ไม่ว่าจะผ่านไปนานเท่าใดก็ตามและแม้ผู้นั้นจะพ้นจากตำแหน่งสมาชิกรัฐสภาแล้วก็ตาม

เอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. เอกสิทธิ์ในกรณีที่ไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์
2. เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์

#### (1) เอกสิทธิ์ในกรณีที่ไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 130 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า

*“ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้”*

การกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด

เอกสิทธิ์ในกรณีที่ไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1.1 บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์ โดยหลักคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา นอกจากนี้ยังมีบุคคลอีกบางกลุ่มที่ได้รับเอกสิทธิ์ด้วย

1.2 การกระทำที่ทำให้ได้รับเอกสิทธิ์ ได้แก่ การกล่าวถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็น และการออกเสียงลงคะแนน ดังนั้น การใช้ถ้อยคำหยาบคาย อันมีลักษณะการดูหมิ่นเหยียดหยาม จึงไม่ใช่การกระทำที่ทำให้ได้รับเอกสิทธิ์

การกล่าวถ้อยคำในที่ประชุมสภาที่จะได้รับเอกสิทธิ์ ต้องเป็นการกล่าวโดยถูกต้องตามข้อบังคับและได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎรด้วย หากกล่าวโดยผิดข้อบังคับ หรือโดยประธานสภาไม่อนุญาต เช่น สั่งให้หยุดพูดแล้วไม่ยอมหยุด ไม่ได้รับเอกสิทธิ์ ทั้งนี้เพื่อมิให้มีการถือโอกาสจากการที่เป็นสมาชิกรัฐสภาใช้เอกสิทธิ์ไปในทางที่มิชอบ

1.3 สถานที่ที่ได้รับเอกสิทธิ์ ได้แก่ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภาและที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

เอกสิทธิ์ให้ความคุ้มครองเฉพาะการกล่าวถ้อยคำในที่ประชุม หากเป็นการกล่าวในที่ที่ไม่ใช่ห้องประชุม แม้อยู่ในบริเวณรัฐสภา เช่น ที่ห้องแถลงข่าว ห้องโถง ห้องอาหาร หรือบริเวณที่จอดรถยนต์ของสภาฯ ย่อมไม่ได้เอกสิทธิ์

1.4 ผลของเอกสิทธิ์ในกรณีนี้เป็นเอกสิทธิ์เด็ดขาด

ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้ ซึ่งหมายถึงทั้งทางอาญา คือ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 136, 326, 327, 329 และทางแพ่ง คือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, 421, 423 แม้ว่า จะปรากฏว่าข้อความที่กล่าวถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือการแสดงความคิดเห็นนั้นจะเป็นเรื่องที่ไม่จริงก็ตาม

## ตัวอย่าง

ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณากระทู้เกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากลในการประมูลงานก่อสร้างของกระทรวงแห่งหนึ่ง ซึ่งไม่มีการถ่ายทอดทั้งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ นายแดงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคฝ่ายค้านกล่าวในที่ประชุมโดยได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วว่า ตนมีหลักฐานชัดเจนว่านายดำรงรัฐมนตรีรับเงินจากบริษัทที่ชนะการประมูลงานก่อสร้างในกระทรวงแห่งนั้น โดยให้นางเขียวภริยานายดำรงเดินทางไปด้วยตนเองที่ฮ่องกง ต่อมาทั้งนายดำรงและนางเขียวเป็นโจทก์ฟ้องนายแดง เป็นคดีอาญาข้อหาหมิ่นประมาท และเป็นคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายเพราะเหตุทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของตน

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวเราจะเห็นได้ว่าการประชุมครั้งนี้ไม่มีการถ่ายทอดทั้งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ นายแดงกล่าวถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริงดังกล่าว โดยได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร และเป็นเรื่องในวาระที่กำลังประชุมกัน จึงเป็นการกล่าวโดยถูกต้องตามข้อบังคับ นายแดงย่อมได้รับเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด นายดำรงและนางเขียวจะฟ้องนายแดง เป็นคดีอาญาข้อหาหมิ่นประมาทหรือเป็นคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายเพราะเหตุทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของตนไม่ได้ แม้ภายหลังนายแดงจะสิ้นสมาชิกภาพแล้ว ก็ฟ้องไม่ได้ เพราะขณะกระทำนายแดงได้เอกสิทธิ์แล้ว

## (2) เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 130 วรรคสอง บัญญัติว่า

“เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญา หรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น ซึ่งมีใช้รัฐธรรมนูญหรือสมาชิกแห่งสภานั้น...”

เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดแตกต่างจากเอกสิทธิ์ในกรณีที่ไม่มีการถ่ายทอด คือ

### ในกรณีที่มีการถ่ายทอด

ก. หากผู้ได้รับความเสียหายเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่รัฐมนตรี หรือสมาชิกแห่งสภานั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาผู้กล่าวถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ได้รับเอกสิทธิ์

ข. แต่หากผู้ได้รับความเสียหายเป็นรัฐมนตรีและสมาชิกสภาแห่งนั้นผู้กล่าวถ้อยคำ ยังคงได้รับเอกสิทธิ์ เหตุผลเนื่องจากบุคคลดังกล่าวสามารถใช้สิทธิพาดพิงชี้แจงข้อกล่าวหาได้อยู่แล้ว

### ตัวอย่าง

ตามตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หากเป็นการประชุมที่มีการถ่ายทอดวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ นางเขียวยอมฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาและคดีแพ่งได้ เนื่องจากนางเขียวเป็นบุคคลภายนอก มิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น ส่วนนายดำฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาหรือคดีแพ่งไม่ได้ เพราะนายดำเป็นรัฐมนตรีที่เข้าร่วมประชุมในสภาผู้แทนราษฎรในวันนั้น นายแดงยังคงได้รับเอกสิทธิ์

ในกรณีของรัฐมนตรีก็เช่นเดียวกันยอมได้รับเอกสิทธิ์ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 177 บัญญัติว่า

“รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา และในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามีมติให้เข้าประชุมในเรื่องใด รัฐมนตรีต้องเข้าร่วมประชุม และให้นำเอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 130 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

จากกรณีของบุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหาย นอกจากจะฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งได้แล้วยังขอให้ประธานแห่งสภานั้น จัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงของบุคคลภายนอกตามวิธีการและในเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมสภาได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 130 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานแห่งสภานั้นจัดให้มีการโฆษณา คำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุม ของสภานั้น ทั้งนี้ โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล”

การได้รับเอกสิทธิ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นเอกสิทธิ์ที่สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้รับตามที่ได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ตามยังมี บุคคลบางกลุ่มที่ได้รับเอกสิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญด้วย คือ

1. ผู้พิมพ์ผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี รวมทั้งบุคคลซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม และผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทาง วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาแห่งนั้น บุคคลเหล่านี้ได้ รับเอกสิทธิ์ด้วย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 130 วรรคสี่

2. บุคคลผู้ทำหน้าที่กรรมาธิการ ทั้งของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 135 วรรคสี่ ที่บัญญัติว่า เอกสิทธิ์ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่กรรมาธิการด้วย

**ข้อสังเกต** ไม่มีเอกสิทธิ์ในที่ประชุมกรรมาธิการ

3. รัฐมนตรีที่เข้าร่วมการประชุมสภา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 177 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 130 ให้ นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับรัฐมนตรีที่เข้าร่วมประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา เช่น ในกรณีตามตัวอย่างเดียวกัน หากนายดำรงรัฐมนตรี เข้าร่วมประชุม ด้วย และอภิปรายตอบโต้โดยประธานสภาผู้แทนราษฎรอนุญาตแล้วว่า นายดำรงกับภริยาไม่เคย รับเงินจากผู้รับเหมา และนายดำรงมีพยานหลักฐานชัดเจนว่า นายดำรงนำเรื่องนี้มากล่าวเพราะ ต้องการล้มการประมูลเพื่อประโยชน์แก่พรรคพวกของนายดำรง กรณีเช่นนี้นายดำรงจะฟ้อง นายดำรงเป็นคดีแพ่งและคดีอาญาไม่ได้เช่นกัน

## ความคุ้มกัน (immunity)

ความคุ้มกัน (immunity) หมายถึง ความคุ้มกันที่รัฐธรรมนูญให้แก่สมาชิกรัฐสภาที่จะ มาประชุมรัฐสภาตามหน้าที่โดยไม่อาจถูกจับ คุมขัง หรือดำเนินคดีใดๆ ในลักษณะที่จะขัดขวาง ต่อการมาประชุมเป็นการชั่วคราว เมื่อพ้นช่วงเวลาที่จะต้องมาประชุมแล้ว ความคุ้มกันจะหมด ไปและอาจมีขึ้นใหม่ก็ได้ถ้าเริ่มประชุมรัฐสภาอีก

ความคุ้มกันนั้นมีขึ้นเพื่อให้สมาชิกสภาทำหน้าที่ได้ในระหว่างสมัยประชุม แลยังเป็นไป ตามหลักที่ว่าตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาว่าผู้ใดกระทำความผิดต้องถือว่าผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์

หลักการให้ความคุ้มกันมีประวัติความเป็นมาจากการที่ฝ่ายบริหารเคยใช้อำนาจรัฐ หาเหตุจับกุมคุมขังสมาชิกรัฐสภาเพื่อมิให้มาร่วมประชุมสภาทำให้มีผลต่อประเด็นในการ

อภิปรายจุดใจสมาชิกหรือประชาชน อีกทั้งเป็นการลดคะแนนเสียงของฝ่ายค้าน และใช้ได้ผลดี กรณีที่ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายค้านมีคะแนนเสียงใกล้เคียงกัน

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้มีการบัญญัติหลักการเกี่ยวกับการคุ้มกันไว้ในมาตรา 131 บัญญัติว่า

“ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะที่กระทำความผิดให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้

ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นคดีอันเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

การพิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลได้กระทำก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่ง ย่อมเป็นอันใช้ได้

ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุมพนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม”

จากบทบัญญัติดังกล่าวโดยหลักแล้วแบ่งแยกหลักการเกี่ยวกับความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาได้ 3 กรณี คือ

กรณีที่ 1 ความคุ้มกันที่จะไม่ถูกจับ หรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวมาสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาระหว่างสมัยประชุม

กรณีที่ 2 ความคุ้มกันที่จะไม่ถูกพิจารณาคดีอาญา

กรณีที่ 3 ความคุ้มกันที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัยประชุม

จากหลักการดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

**1. ความคุ้มกันที่จะไม่ถูกจับ หรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวมาสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาระหว่างสมัยประชุม**

กรณีนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 131 วรรคหนึ่ง วางหลักว่า ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัว

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยมีข้อยกเว้น 2 กรณี คือ

1.1 ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกแต่โดยหลักธรรมเนียมปฏิบัติของรัฐสภาไทย จะไม่อนุญาต เว้นแต่สมาชิกผู้นั้นแถลงยินยอมให้มีการจับกุม แต่คำแถลงดังกล่าวเป็นเพียงเหตุผลประกอบการลงมติของสภาเท่านั้น ไม่ผูกพันการตัดสินใจของสภา

1.2 ในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด หรือที่เรียกว่า ความผิดซึ่งหน้า เช่น สมาชิกผู้นั้นทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนได้รับบาดเจ็บสาหัสต่อหน้าเจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมได้ทันทีแต่เมื่อจับกุมแล้ว ผู้จับจะต้องรายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลันและประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งปล่อยผู้ถูกจับได้ตามมาตรา 131 วรรคสอง

เหตุผลที่รัฐธรรมนูญไม่ให้ความคุ้มกันในกรณีความผิดซึ่งหน้า เพราะหากให้ความคุ้มกันแล้ว สมาชิกรัฐสภาจะได้รับความคุ้มกันเหนือประชาชนมากเกินไปและเป็นภาพพจน์ที่ไม่เหมาะสมที่กระทำต่อหน้าเจ้าพนักงานแล้ว เจ้าพนักงานยังไม่อาจจับกุมได้ ถ้าให้ความคุ้มกันแล้วเจ้าพนักงานจะปฏิบัติลำบาก เพราะไม่มีเวลาตรวจสอบ

#### ข้อสังเกต

1. หลักความคุ้มกันทั้งสามกรณี เฉพาะสมาชิกรัฐสภาเท่านั้นที่จะได้รับความคุ้มกันบุคคลภายนอก เช่น รัฐมนตรี หรือกรรมการไม่ได้รับความคุ้มกันด้วย
2. ความคุ้มกันในกรณีสภาท้องถิ่น

#### ตัวอย่าง

นาย พ. เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ กรณีนาย จ. ส.ส.สัดส่วน พรรคเพื่อไทย และแกนนำกลุ่ม นปช. เข้ามอบตัวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ แล้วได้รับความคุ้มกัน ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช มาตรา 131 บัญญัติว่า ในระหว่างสมัยประชุมห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัว ส.ส. , ส.ว. ไปสอบสวน เว้นแต่สภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกจะอนุญาตหรือจับขณะกระทำความผิด ในกรณีที่มีการจับในขณะที่กระทำความผิดให้รายงานไปยังประธานสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และประธานสภาอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับนั้นได้ ดังนั้น กรณีนี้เมื่อยังอยู่ในสมัยประชุมสามัญทั่วไป ต้องรอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งมายังสภาผู้แทนราษฎรก่อนจากนี้ประธานสภาสามารถร้องขอให้มีการปล่อยตัวได้ อย่างไรก็ตาม จะมีการปิดประชุมสภาสามัญสามัญทั่วไปตั้งแต่วันที่ 21 พ.ค. นี้ ก็ต้องดำเนินการไปตามกระบวนการยุติธรรมตามปกติ แต่ถ้ามีการเปิดประชุมสภาสามัญวิสามัญ ในวันที่ 24 พ.ค. ตามที่รัฐบาลกำหนดตารางการพิจารณาร่าง พ.ร.บ.งบประมาณ 2554 ไว้ ก็ต้องดำเนินการตามมาตรา 131

Thu, 19 Aug 2010 ศาลอาญามีคำสั่งอนุญาตเลื่อนสอบคำให้การนาย จ. ส.ส.สัดส่วน และนาย ก. ส.ส.กรุงเทพฯ พรรคเพื่อไทย แกนนำกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือกลุ่มคนเสื้อแดง ซึ่งเป็นจำเลยในคดีร่วมกันก่อการร้าย หลังบุคคลทั้ง 2



ขอใช้ความคุ้มกันความเป็น ส.ส. ในช่วงเปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยให้เลื่อนจากเดิม กำหนดไว้วันที่ 27 ก.ย. นี้ออกไปจนกว่าจะปิดสมัยประชุมฯ ในช่วงสิ้นเดือน พ.ย.53

ความหมายของคำว่า “สมัยประชุม” หมายถึง กำหนดเวลาในรอบปีที่ให้รัฐสภาทำการ ประชุมพิจารณาเรื่องต่างๆ ด้านนิติบัญญัติโดย สมัยประชุมมีด้วยกัน 2 ประเภท

(1) สมัยประชุมสามัญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 127 วรรคสอง กำหนดให้ปีหนึ่งมีสมัยประชุมสามัญ 2 สมัย

ก. สมัยประชุมสามัญทั่วไป รัฐสภาจะพิจารณาเรื่องใดๆ ก็ได้

ข. สมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ รัฐสภาจะพิจารณาได้แต่เฉพาะการพิจารณา ร่างกฎหมาย ฯลฯ

(2) สมัยประชุมวิสามัญ หมายถึง การเปิดประชุมนอกสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาซึ่งกระทำได้ใน 2 กรณี

**2. ความคุ้มกันที่จะไม่ถูกพิจารณาคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุมในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นการฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม รัฐธรรมนูญ มาตรา 131 วรรคสาม ห้ามศาลไม่ให้พิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุม แต่ก็มีข้อยกเว้น ดังนี้**

2.1 สภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอนุญาต แต่ก็มีหลักธรรมเนียมปฏิบัติเช่นกันว่าจะอนุญาตต่อเมื่อสมาชิกผู้นั้นแถลงยินยอมให้มีการพิจารณาได้

2.2 เป็นคดีอันเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง เนื่องจากเป็นคดีที่เกี่ยวกับสถานการณ์ในการดำรงตำแหน่งของสมาชิกรัฐสภา การพิจารณาคดีจำเป็นต้องดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา เช่น ศาลต้องไม่นัดพิจารณาในวันที่มีการประชุม

อย่างไรก็ตาม มาตรา 277 วรรคสาม บัญญัติว่า บทบัญญัติว่าด้วยความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 131 มิให้นำมาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

#### ข้อสังเกต

1. การพิจารณาคดีอาญาของศาล ถ้ามีกรณีสมาชิกรัฐสภาถูกดำเนินคดีต่อศาล แต่สมาชิกผู้นั้นไม่ได้แสดงตัวหรือมีความประสงค์ที่จะไม่แสดงตัวว่าตนเป็นสมาชิกรัฐสภาแล้วศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาคดีอาญาต่อไปได้ตามปกติ และมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย และหากมีการพิจารณาคดีไปบ้างแล้ว สมาชิกผู้นั้นเพิ่งจะแสดงตัวต่อศาล ศาลจะต้องขออนุญาตจากสภาเสียก่อนว่าจะอนุญาตให้พิจารณาคดีต่อไปในสมัยประชุมได้หรือไม่ (มาตรา 131 วรรคสาม) ส่วนการพิจารณาคดีที่ทำไปก่อนแล้ว ถือว่ามีผลตามกฎหมาย ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา 131 วรรคสี่

2. ตามมาตรา 131 วรรคหนึ่งในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือ หมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือ ในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ตามมาตรา 131 วรรคสาม ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก

ความคุ้มครองนี้เป็นของสมาชิกรัฐสภาจึงต้องให้สภาอนุญาต ไม่ใช่ของนาย ก. นาย ข. ดังนั้น ผู้ที่จะอนุญาตคือสภาต้นสังกัด ไม่ใช่เจ้าตัว

3. เหตุผลของการให้ความคุ้มครองเรื่องนี้ เนื่องจากการพิจารณาคดีอาญา ศาลจะต้องพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย หากไม่ให้ความคุ้มครองเรื่องนี้ สมาชิกรัฐสภาย่อมหมดโอกาสที่จะเข้าร่วมการประชุม

4. หลักความคุ้มครองนี้ใช้เฉพาะคดีอาญา (มาตรา 131 วรรคสาม) ไม่เกี่ยวกับคดีแพ่ง คดีล้มละลาย คดีภาษี เหตุที่ไม่รวมถึงคดีแพ่งด้วย เนื่องจากเจตนารมณ์ของบทบัญญัติเรื่องนี้ก็คือเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาไปประชุมสภาได้เท่านั้น คดีแพ่งไม่มีหลักการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการไปประชุมสภา ปัญหาจะเกิดขึ้นหากจะมีการบังคับถึงขั้นออกหมายจับหรือหมายจับหรือจำคุก (ดูมาตรา 131 วรรคหนึ่ง)

### 3. ความคุ้มครองที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัยประชุม

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา อยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 131 วรรคห้า ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกร้องขอ

#### ข้อสังเกต

1. การร้องขอในกรณีนี้ เพียงแต่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกร้องขอก็เพียงพอแล้ว ไม่ต้องใช้มติที่ประชุมสภาดังเช่นการอนุญาตให้จับ คุมขัง หรือพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม

2. การสั่งปล่อยนั้น มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุมเท่านั้น ตามมาตรา 131 วรรคห้า มิใช่ปล่อยตลอดไป เพราะเป็นเพียงการปล่อยชั่วคราวเพื่อให้สามารถไปประชุมสภาได้เท่านั้น เป็นการปล่อยโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่ใช่การประกันตัว ศาลหรือเจ้าพนักงานจะเรียกหลักประกันไม่ได้

นอกจากความคุ้มครองที่ได้กล่าวมาแล้วดังกล่าวข้างต้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยยังได้บัญญัติความคุ้มครองเป็นพิเศษไว้ด้วย คือ

1. ความคุ้มกันของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 241 มีบทบัญญัติให้ความคุ้มกันแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นกรณีพิเศษในมาตรา 241

“ในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ประกาศให้มีการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือประกาศให้มีการออกเสียงประชามติ มีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับ คும்ขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปทำการสอบสวน เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับกรรมการการเลือกตั้งในขณะที่กระทำความผิด หรือจับ หรือคুমขัง กรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น ให้รายงานไปยังประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน และประธานกรรมการการเลือกตั้งอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ แต่ถ้าประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือคুমขัง ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้ดำเนินการ”

บทบัญญัติดังกล่าวให้ความคุ้มกันแก่กรรมการการเลือกตั้งจากการกลั่นแกล้งจากฝ่ายบริหารโดยการหาเหตุให้มีการจับ คุมขัง หรือ หมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งให้ดำเนินการดังกล่าว หรือเป็นการจับในขณะที่กระทำความผิด

ความคุ้มกันที่กรรมการการเลือกตั้งนี้ เคยมีข้อถกเถียงในที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ว่าใช้บังคับในกรณีเป็นคดีในชั้นศาลแล้วหรือไม่ ซึ่งมีข้อสรุปว่า กรรมการการเลือกตั้งไม่ได้รับความคุ้มกันตามมาตรา 148 วรรคหนึ่ง หากเป็นคดีในชั้นศาลแล้ว

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการจับกรรมการการเลือกตั้งในขณะที่กระทำความผิดหรือจับ หรือคুমขังกรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น เช่น เป็นการจับ คุมขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผู้จับหรือผู้ที่ดำเนินการให้มีการคুমขัง ต้องรายงานไปยังประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วนและกรรมการการเลือกตั้งอาจสั่งปล่อยผู้ถูกจับได้ แต่ถ้าประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือคুমขัง ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้ดำเนินการขอให้มีการปล่อย

2. ความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 277 วรรคสาม บัญญัติว่า “บทบัญญัติว่าด้วยความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามาตรา 131 มิให้นำมาใช้บังคับ กับการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”

รัฐธรรมนูญ มาตรา 131 กล่าวถึงความคุ้มกันทั้งสามกรณี กล่าวคือ การจับ คุมขัง และหมายเรียกตัวมาสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา การพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม และการปล่อยจากการคুমขังเมื่อถึงสมัยประชุม ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ต้องคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอ้างความคุ้มกันทั้งสามกรณีไม่ได้

ผู้เขียนเห็นว่าภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในเรื่องของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพอันจะถือว่าเป็นสังคม

ประชาธิปไตยและเป็นสังคมที่บุคคลทุกคนได้รับความคุ้มครองซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ อย่างไรก็ตามก็มีกลุ่มคนบางจำพวกที่ได้รับการยกเว้นหรือได้รับสิทธิพิเศษจากหลักความเสมอภาคแตกต่างจากประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งหลักนั้นก็คือ เอกสิทธิ์และความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ โดยบุคคลดังกล่าว ได้แก่ สมาชิกรัฐสภา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ ก็เนื่องมาจากว่าบุคคลเหล่านี้มีที่มาจากประชาชน และอยู่ในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนในการทำหน้าที่แทนประชาชนทั้งประเทศ ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่เกี่ยวกับการตรากฎหมายต่างๆ ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน พัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ถ่วงดุลการใช้อำนาจ แสดงความคิดเห็น ให้ความเห็นชอบ ฯลฯ การที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้การรับรองไว้ก็เพื่อให้ได้ทำหน้าที่แทนประชาชนได้อย่างเต็มที่โดยไม่ถูกแทรกแซง หรือเป็นการกลั่นแกล้งโดยกระบวนการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตามแม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะได้รับสิทธิพิเศษ หากใช้สิทธิเกินขีดจำกัดก็มีกระบวนการในการควบคุมไม่ให้เกินขอบเขตภายใต้รัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกรัฐสภา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องระลึกไว้เสมอว่าต้องทำหน้าที่ของตนเองตามที่ได้ความไว้วางใจจากประชาชนอย่างเต็มความสามารถตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง